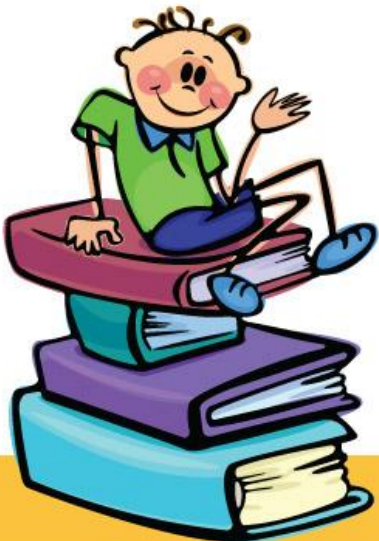
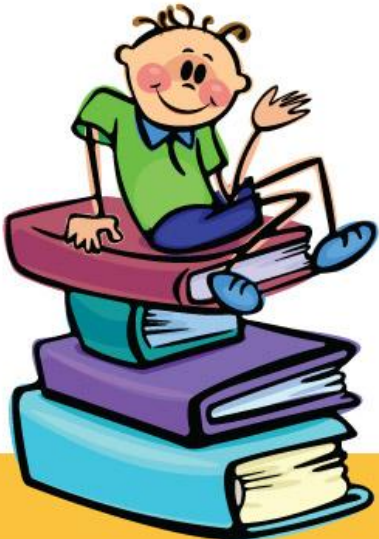


Психологічні особливості
студентського віку.
Типологія студентів



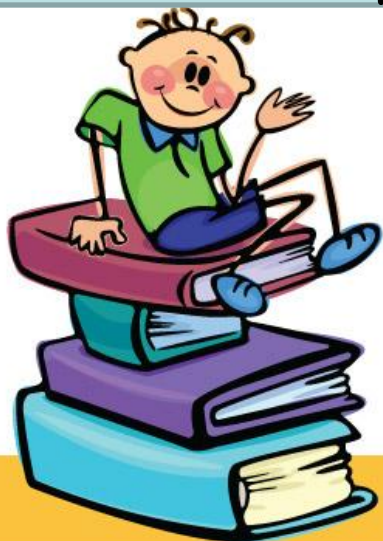
План

1. Психологічна характеристика студентства як періоду пізньої юності або ранньої дорослості
2. Розвиток студента
3. Суперечливості та кризи
4. Соціалізації особистості студента як фахівця
5. Адаптація студента до навчання у вищій школі
6. Типологічні особливості сучасних студентів

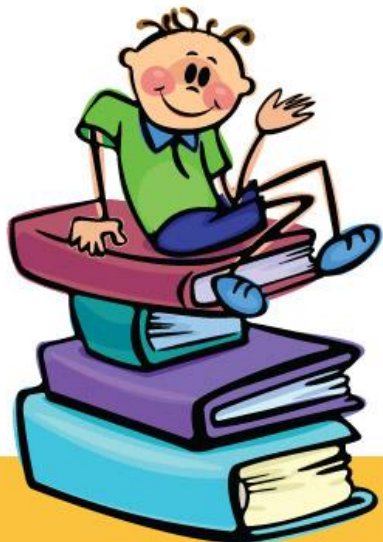


Психологічна характеристика студентства як періоду пізньої юності або ранньої дорослості

Студентство — це молодь, що проходить стадію персоналізації на основі цілеспрямованого засвоєння навчальних, професійних і соціальних функцій шляхом свідомого оволодіння професійними знаннями, вміннями і навичкам, набуття професійних якостей під час навчання у вищих навчальних закладах. Студентство дає висококваліфіковані кадри для науки, навчальних закладах і керівних посадах на підприємствах.



Психологічна характеристика студентства як періоду пізньої юності або ранньої дорослості



Стрижневою психологічною рисою студентства є тісне переплетення формування особистісної і корпоративної свідомості. У поєднанні зі специфікою юнацького віку — це створює досить палю суміш, перетворюючи студентську молодь водночас у складного партнера по діалогу і в легку здобич для всілякого маніпулювання.

Психологічна характеристика студентства як періоду пізньої юності або ранньої дорослості

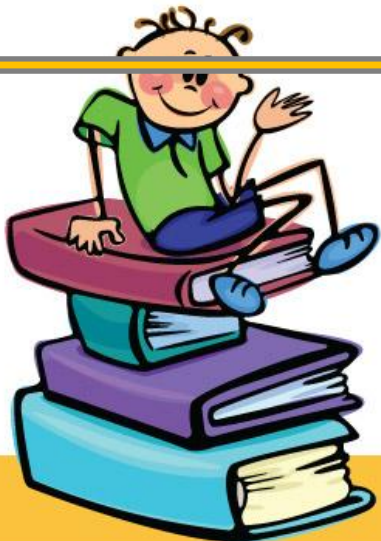
Риси, які відрізняють студентів з-поміж інших соціальних груп

→ вищий освітній рівень

→ велике прегнення до знань

→ висока соціальна активність

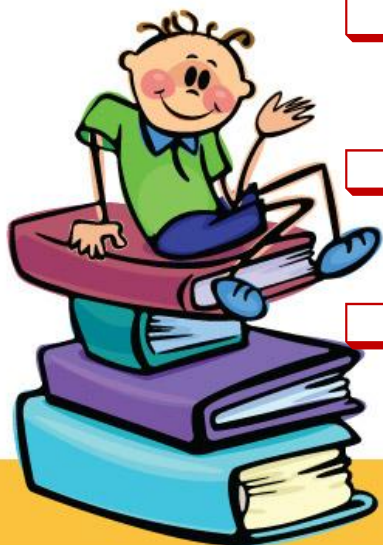
→ висока соціальна активність



Психологічна характеристика студентства як періоду пізньої юності або ранньої дорослості

Студентський період життя людини перепадає переважно на період пізньої юності або ранньої дорослості, який характеризується:

- оволодінням усім різноманіттям соціальних ролей дорослої людини
- отримання права життєвого вибору
- набуття повної юридичної та економічної відповідальності
- можливості включення в усі види соціальної активності
- здобуттям вищої освіти та опануванням професією



Психологічна характеристика студентства як періоду пізньої юності або ранньої дорослості

Головними сферами діяльності студентів є:

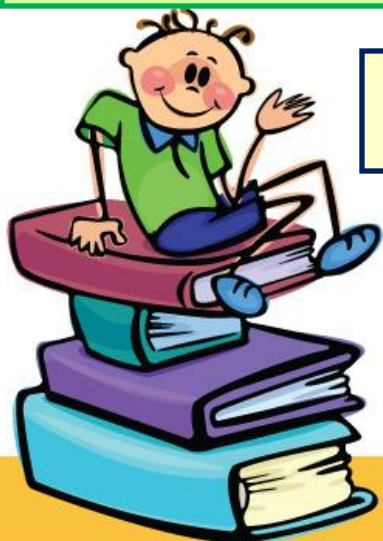
професійне навчання

особистісне зростання та самоствердження

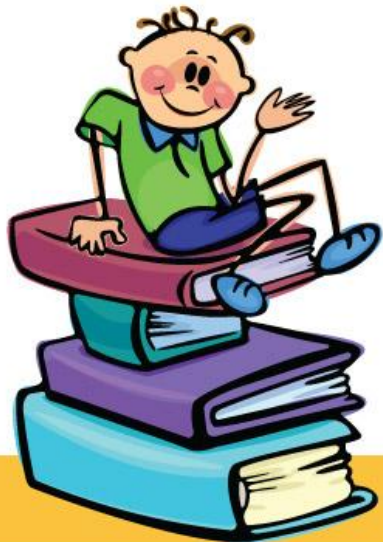
розвиток інтелектуального потенціалу

духовне збагачення

моральне, естетичне і фізичне
самовдосконалення



Психологічна характеристика студентства як періоду пізньої юності або ранньої дорослості



Студентський вік розглядався Б. Г. Ананьєвим як особлива онтогенетична стадія соціалізації індивіда. Він дає таке визначення студентського віку: «Виховання спеціаліста, суспільного діяча і громадянина, опанування та консолідація багатьох соціальних функцій, формування професійної майстерності — все це становить особливий і найважливіший для суспільного розвитку та становлення особистості період життя, який позначається як студентський вік.»

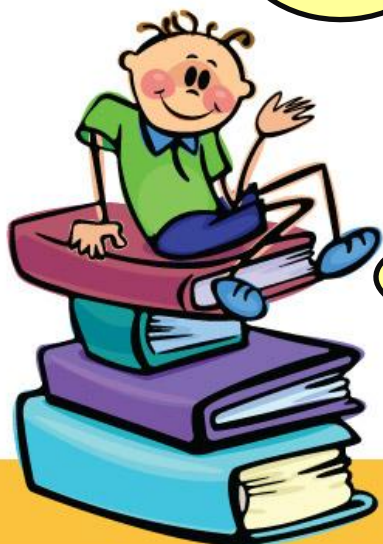
Психологічна характеристика студентства як періоду пізньої юності або ранньої дорослості

Розвиток студента

Фізичний

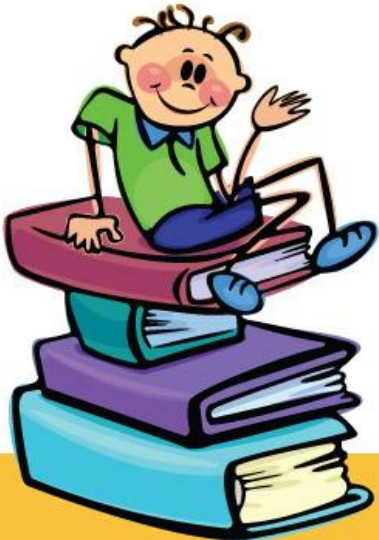
КОГНІТИВНИЙ

Психофізіологічний



Розвиток студента

Стосується різноманітних аспектів фізіологічних, сенсорних, рухових функцій організму. Він розпочинається з першої миті життя людини і досягає свого розквіту у віці від 20 до 30 років, і характеризується найвищим рівнем таких показників, як м'язова сила, швидкість реакції, моторна спритність і фізична витривалість та ін.



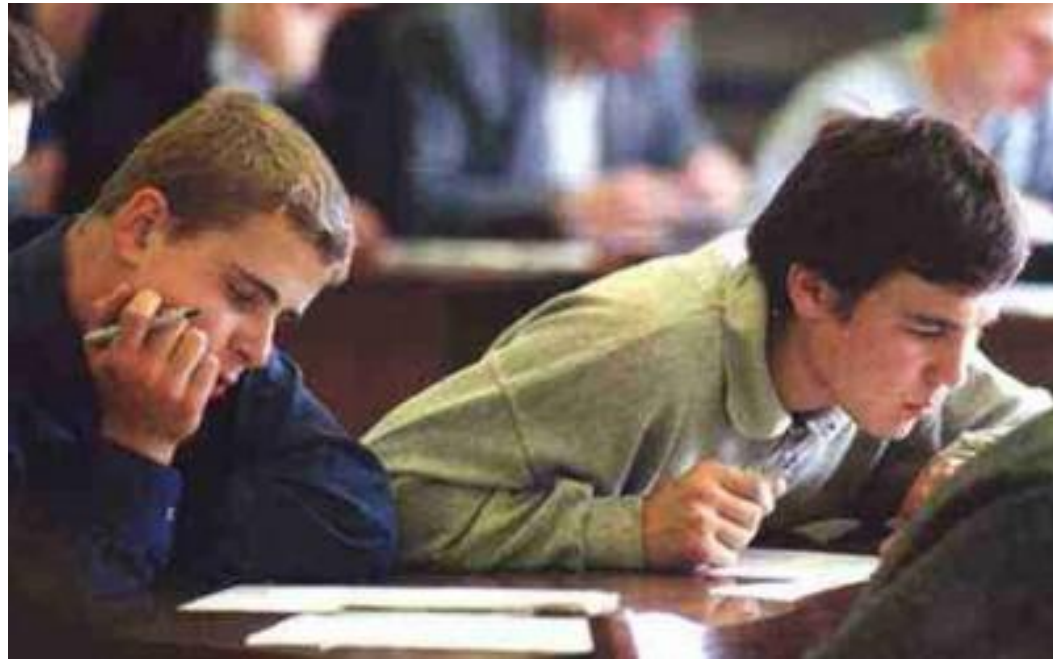
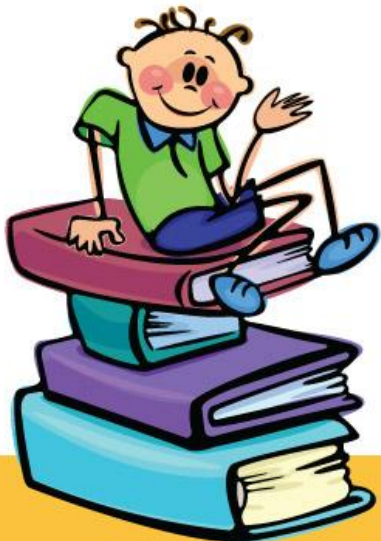
Розвиток студента

Серед нейрофізіологічних особливостей, які пов'язані з розвитком ЦНС студента, найважливіші є такі:

- найменший латентний період реакції на будь-який вплив зовнішнього і внутрішнього подразника;
- оптимум абсолютної та розпізнавальної чутливості всіх аналізаторів;
- найбільша пластичність кори головного мозку та висока гнучкість в утворенні складних психомоторних та інших навичок;
- найбільших обсяг оперативної пам'яті зорової і слухової модальності;
- високі показники уваги;
- оптимум розвитку інтелектуальних функцій припадає на 18-20 років;
- найвища швидкість розв'язання вербально-логічних завдань;
- інтенсивний розвиток усіх видів почуттів, підвищена емоційна чутливість до різних обставин навколишнього життя.

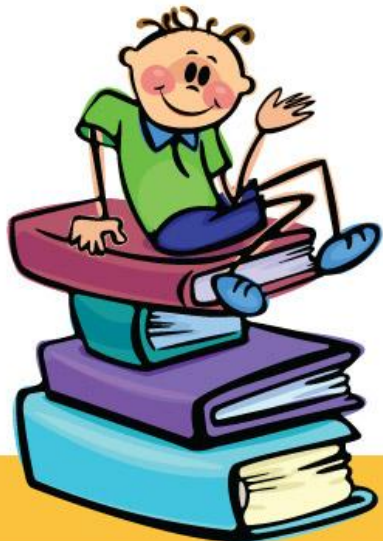
Розвиток студента

Усі ці високі показники розвитку нервової системи та нейрофізіологічні особливості роблять юнацький період життя максимально сприятливим для навчання і професійної підготовки молодій людині.



Розвиток студента

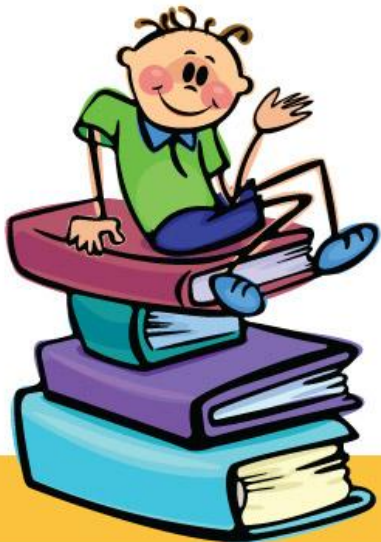
У студентські роки молода людина набуває не лише зрілості соматичної, статевої та психофізіологічної. Вона повинна досягти інтелектуальної зрілості, а також зрілості як особистості, хоча індивідуальні відмінності в особистісному розвитку дуже помітні.



Зрілість — це вища психологічна інстанція організації та управління своєю поведінкою. П. Я. Гальперін: «Зрілість — це здатність самостійно враховувати межі своїх можливостей, у середині яких людина діє вільно, тобто відповідно до психологічної оптимальності».

Розвиток студента

Важливим аспектом психічного розвитку людини в юнацькому періоді є інтенсивне інтелектуальне дозрівання. Для розумового розвитку в юнацькому віці характерне ускладнення розумових операцій, що викликає схильність до теоретизування і рефлексії, які дають можливість усвідомити життя загалом, створити концепцію власного життя.



Розвиток студента

Показники інтелектуальної зрілості:

широта розумового кругозору

гнучкість і багатоваріативність оцінок того, що відбувається

готовність приймати суперечливу інформацію

вміння мислити в категоріях ймовірного

уміння усвідомлювати інформацію в термінах минулого і майбутнього

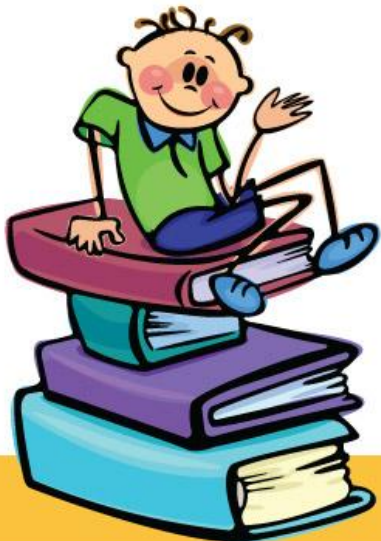
орієнтація на виявлення суттєвих, об'єктивно значущих аспектів того, що відбувається

здатність бачити явища в контексті його цілісних зв'язків з іншими явищами



Розвиток студента

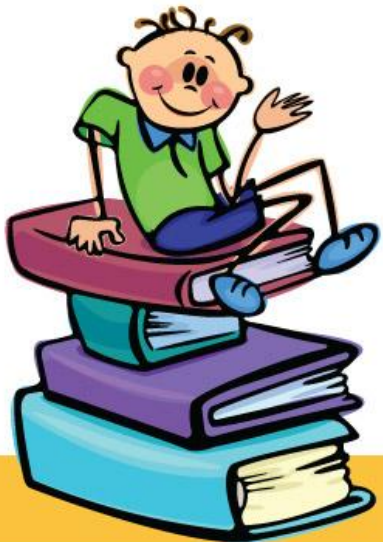
Особистісна зрілість є досить рідкісним явищем, і підміняти її просто психологією дорослої людини було б помилкою. Основу загальної зрілості складають особистісні та характерологічні риси, що визначають спрямованість учинкової активності.



Головний мотив особистісного рівня поведінки — гідність. Головний мотив характерологічного рівня — досягнення людини в діяльності. Гідність і досягнення діяльності прямо пов'язані з характером взаємин між людьми. Зріла людина визнає в іншій неповторну цінність і поводить себе у відповідності з таким визнанням. Відсутність подібної позиції є свідченням інфантильності, незрілості

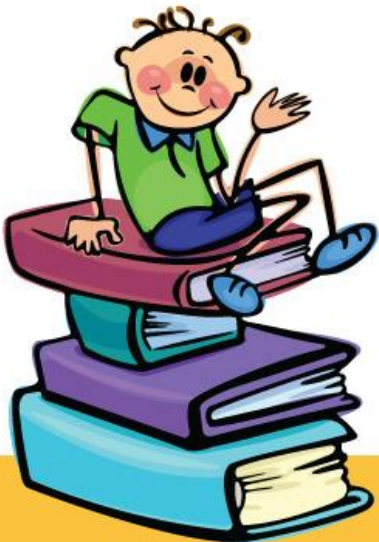
Розвиток студента

Студентський вік є золотою порою людини —
сенситивний період для розвитку основних соціогенних
потенцій індивіда як особистості.



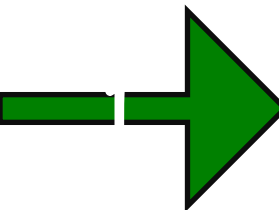
Розвиток студента

Для особистості студента характерним є розвиток моральних й естетичних почуттів, підвищення рівня цілеспрямованості, рішучості, наполегливості, самостійності та ініціативності, вміння володіти собою. Цей період характеризується також змінами у мотиваційній сфері, зокрема потребах та інтересах, посиленням свідомих мотивів поведінки.

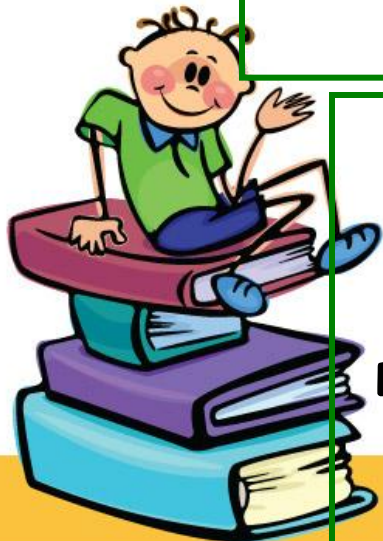


Розвиток студента

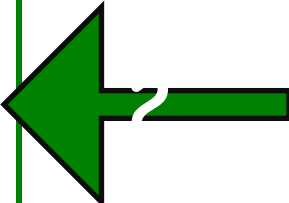
Студентський вік — надзвичайно важливий період становлення «Я-концепції» як ядра особистості. Вона включає в себе такі показники:



Я-образ, що розкриває неповторність самосприйняття через фіксацію студентом певної соціально-рольової позиції та настанов щодо себе.

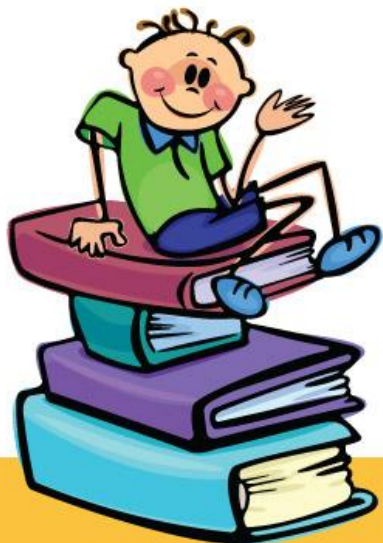


Емоційно-ціннісне ставлення до себе, що визначається самооцінкою професійних якостей і особистісних властивостей, рівнем самосприйняття і самоповаги.



Суперечливості та кризи

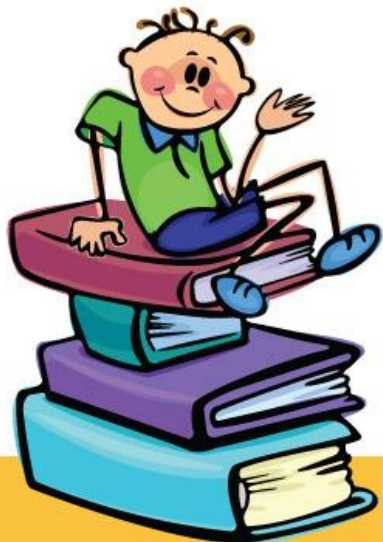
Д. Б. Ельконін відстоював положення про те, що певний історичний період розвитку дитинства може бути охарактеризований як кризовий. Суть цієї кризи він бачив у розриві, розбіжності освітньої системи і системи дорослішання. Найвіразніше цей розрив проявляється в юності, зважаючи на потребу особистісного самовизначення взагалі та професійного зокрема.



Суперечливості та кризи

Студентському віку також притаманно **кризова насиченість** (Б. А. Бариш). Можуть бути такі ознаки кризи:

- ❖ сильна фрустрація;
- ❖ загострення рольових конфліктів «студент-викладач», «студент-студент»;
- ❖ ціннісно-сміслово невизначенність;
- ❖ інфантильність



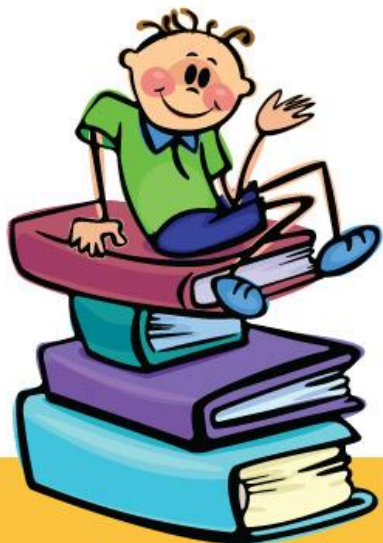
Суперечливості та кризи

Кожен психологічний вік вирішує своє протиріччя. Криза 17-18 років пов'язана з **потребою самовизначення** молоді людини після закінчення школи та пошуком свого місця в подальшому житті.

Юнаки переосмислюють своє життя, вносять певні корективи, виробляють нові стратегії на майбутнє. Лінії орієнтації особистості, яка самовизначається, можуть бути такі:

- на альтруїзм або егоїзм;
- на норми повсякденної свідомості або на унікальність і самобутність;
- на суспільну значущість майбутньої професії або задоволення особистих потреб.

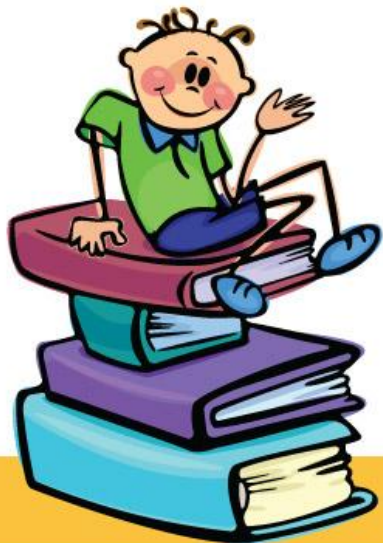
Завдання самовизначення — підбирати належні шляхи розвитку, які співвідносяться з гідними цілями і ідеями.



Суперечливості та кризи

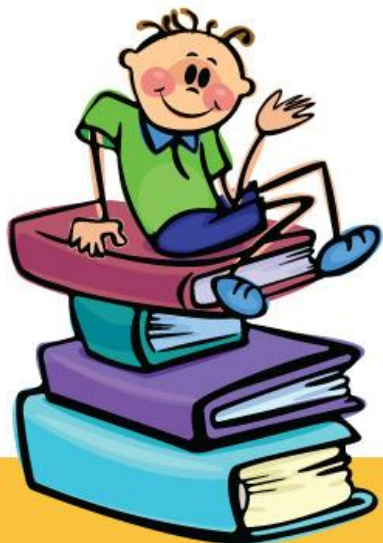
Одночасно самовизначення передбачає також самозбереження, тому що кожен вибір звужує життєві перспективи. Через це й відчувають юнаки побоювання помилок. Проте в такому ваганні і побоюванні розвивається професійна зорієнтованість. Загалом, погляд на майбутнє молоді оптимістичний.

У студентські роки розрізняють нормативну кризу, яка переборюється в період адаптації до навчання і ВНЗ. Проте ця криза може набувати затяжного характеру: труднощі не вирішуються, а відкладаються на потім через небажання їх вирішувати.



Суперечливості та кризи

Серед суперечностей студентського віку особливо важливу роль має криза ідентичності, пов'язана з системою «Я». **Ідентичність** — стійкий образ «Я», збереження та підтримка своєї особистісної цілісності, тотожності, нерозривної історії свого життя і власного «Я».



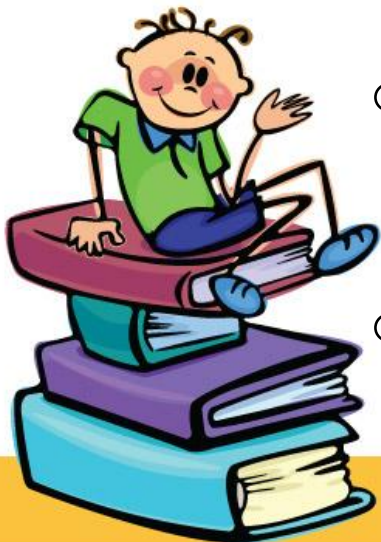
Особистісна ідентичність — система знань про себе, яка формується під час порівняння суб'єктом себе з членами групи і складається з сукупності рис, специфічних саме для «Я».

Суперечливості та кризи

Сутність кризи ідентичності в студентському віці полягає в тому, що відбувається зіткнення цінностей, які інтеріорізовані в ранній юності, з тими, які формуються під час навчання студента у вищій школі через ідентифікацію себе з професійною моделлю.

Ознаки періоду формування ідентичності:

- високий рівень усвідомлення своїх потреб;
- активна позиція особистості щодо ймовірних альтернатив самореалізації;
- визначення позитивної та негативної варіантів самореалізації перед прийняттям рішення;
- бажання визначитися у виборі за принципом: що раніше, то краще.



Суперечливості та кризи

Канадський психолог Дж. Марсія виокремив чотири варіанти формування ідентичності:

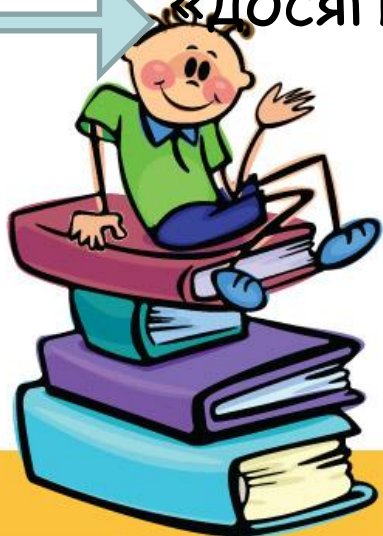
«невизначена», розмита ідентичність;

«дострокова», передчасна ідентичність;

етап «мораторію»;

«досягнута», зріла ідентичність.

Якщо студенту не вдається розв'язати це завдання, у нього формується неадекватна ідентичність.



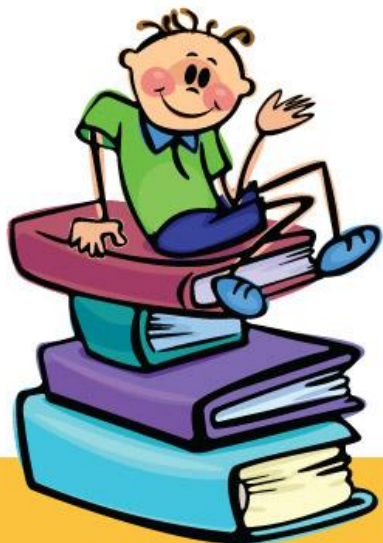
Суперечливості та кризи

Найбільш кризовими ситуаціями студентського віку є такі:

- Криза професійного вибору. Ця криза зумовлена тим, що вибір професії часто відбувається після вступу до ВНЗ. Через це часто виникає дисонанс між несвідомо обраною професією та необхідністю отримання вищої освіти.
 - Криза залежності від батьківської родини.
 - Криза інтимно-сексуальних стосунків.
 - Кризові ситуації навчально-професійної діяльності.
- Чинниками, що провокують кризові ситуації у студентів, є деякі психологічно несприятливі особливості організації навчального процесу у вищій школі.



Соціалізації особистості студента як фахівця



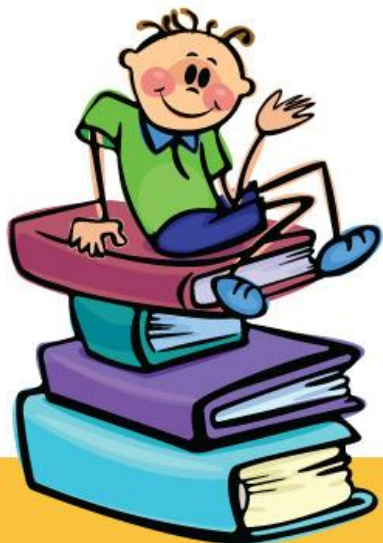
Період навчання студента у вищій школі - надзвичайно важливий період соціалізації його особистості.

Соціалізація особистості — процес і результат засвоєння та активного відтворення індивідом соціального досвіду в діяльності та спілкування з іншими людьми. Цей процес може відбуватися як в умовах стихійного впливу різноманітних обставин життя в суспільстві, так і під час виховання.

Соціалізації особистості студента як фахівця

У студентському віці залучені всі основні механізми соціалізації:

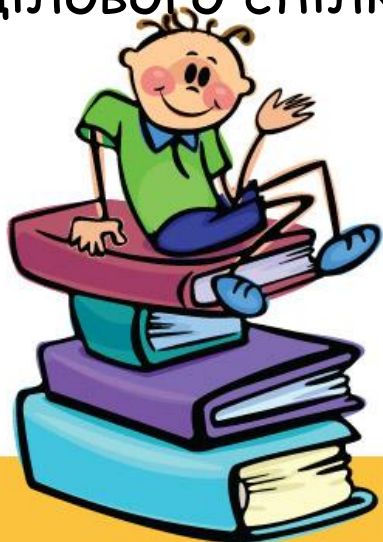
- ✓ прийняття та засвоєння нових соціальних ролей;
- ✓ професійно-рольова ідентифікація;
- ✓ порівняння себе з іншими студентами та професіоналами;
- ✓ навіюваність і конформізм.



Соціалізації особистості студента як фахівця

Результатом соціалізації студента є:

- ♦ вироблення власної системи поглядів на життя;
- ♦ засвоєння культури людських взаємин і соціально-професійних функцій;
- ♦ формування індивідуального стилю навчально-професійної діяльності та власної моделі моральної поведінки;
- ♦ опанування професійною діяльністю та формами професійно-ділового спілкування.



Джерелом соціалізації студента є не лише зміст педагогічного процесу у ВНЗ, а й соціально-професійне його оточення, студентська референтна група, ЗМІ, громадські молодіжні, адаптації студента до умов нового культурно-освітнього середовища.

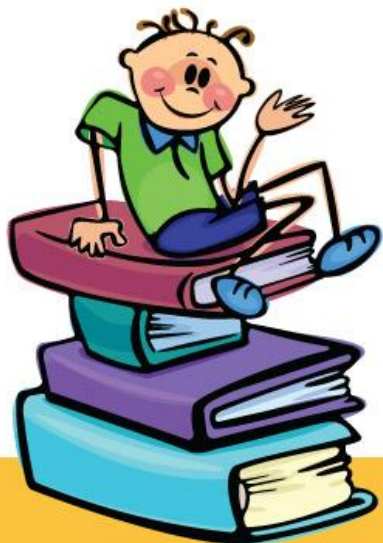
Адаптація студента до навчання у вищій школі

Адаптація — процес і результат взаємодії індивіда і навколишнього середовища, що забезпечує оптимальне його пристосування до життя і діяльності. Адаптація компенсує недостатність звичної поведінки в нових умовах.

Адаптація пов'язана зі зміною соціальної ситуації розвитку студента.

Адаптація — це зміна самого себе відповідно до нових вимог.

Період адаптації першокурсника пов'язаний із руйнуванням раніше сформованих стереотипів.



Адаптація студента до навчання у вищій школі

О. Г. Мороз розрізняв такі форми адаптації студентів-першокурсників:

1. Адаптація формальна — яка стосується пристосування до умов навчального закладу.

Адаптація соціально-психологічна як процес внутрішньої інтеграції груп студентів-першокурсників і інтеграція цих груп зі студентським оточенням загалом.

2. Дидактична адаптація, яка пов'язана з готовністю студента опанувати різноманітними новими організаційними формами навчання у вищій школі.

3. Особистісно-психологічна адаптація пов'язана з прийняттям студентом нової соціальної позиції «студент» та опанування нової соціальної ролі «майбутнього фахівця».



Адаптація студента до навчання у вищій школі

Залежно від швидкості адаптації розрізняють такі типи адаптації студента:



характеризується легкістю пристосування до нових умов



характеризується тим, що вона повільна, цілком залежить від середовища й соціального оточення студента.



характеризується тим, що він важко адаптується через свої індивідуальні особливості.

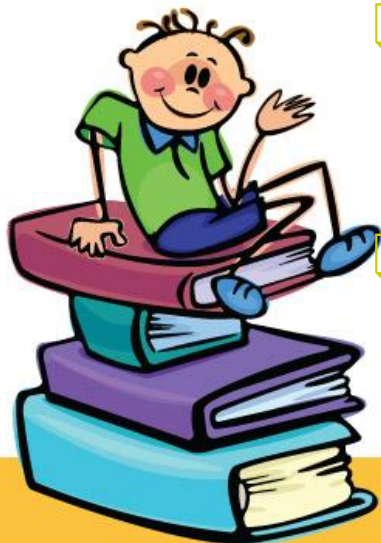


Типологічні особливості сучасних студентів

У психології широко використовується типологія особистості — класифікація людей на групи за певними істотними ознаками, їхнім співвідношенням, за «прототипом».

До чинників, які визначають соціально психологічний портрет сучасного студента, належать такі:

- рівень підготовки, система цінностей, ставлення до навчання, уявлення про своє професійне майбутнє тощо;
- організація навчального процесу у вищій школі, рівень викладання, тип взаємин викладача со студентом та інші.



Типологічні особливості сучасних студентів

За рівнем професійної спрямованості М. І. Дьяченко, Л. А. Кандибович розглядають таку типологію студентів:

- Перший тип — студенти з позитивною професійною спрямованістю, яка зберігається протягом усього періоду навчання.
- Другий тип — студенти, які остаточно ще не визначилися у своєму ставленні до професії.
- Третій тип — студенти з негативним ставленням до професії. Мотивація вибору ВНЗ зумовлена переважно загальноновизнаними в суспільстві цінностями вищої освіти.



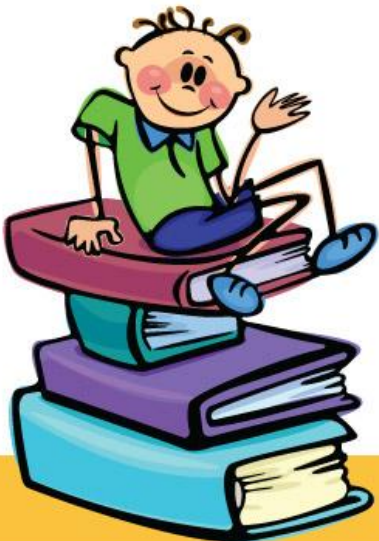
Типологічні особливості сучасних студентів

Залежно від соціальної активності студентів та їх позанавчальними інтересами можна виокремити такі типи студентів:

1-ий тип: студенти, яким притаманний комплексний підхід до мети та завдань професійного навчання.

2-ий тип: студенти, які чітко орієнтуються на вузьку спеціалізацію.

3-ій тип: студенти ледарі та нероби.



Типологічні особливості сучасних студентів

В. Т. Лісовський виділяє такі типи студентів:

- ✓ «Гармонійний»
- ✓ «Професіонал»
- ✓ «Академік»
- ✓ «Організатор громадської роботи»
- ✓ «Любитель мистецтв»
- ✓ «Старанний»
- ✓ «Середняк»
- ✓ «Розчарований»
- ✓ «Ледар»
- ✓ «Творчий»
- ✓ «Богемний»



Типологічні особливості сучасних студентів

Є також і типологія, яку запропоували самі студенти:

- Відмінники-«зубрили» - ті, хто постійно відвідують заняття і через наполегливу працю домагаються гарних результатів.
- Відмінники-«розумні» - ті, хто володіють високим інтелектом, великою шкільною освітньою базою.
- Студенти-«трудівники» - ті, хто постійно навчається, але через невисокий рівень розумових здібностей їхнім успіхам у навчанні не позаздриш.
- «Випадкові» - різноманітний контингент: дівчата, які бажають бути «дипломованими» дружинами; юнаки, що «косять від армії»; ледарі, яких батьки «всунули» до університету.
- Студент-«трутень» - той, хто живе за рахунок інших, використовує чужі знання, матеріал як власний; нікому не допомагає, але сам постійно потребує допомоги.

Список використаної літератури

1. **Абдуліна О. А.** Личность студента в процессе профессиональной подготовки// Высшее образование в России. - 1993.-№3.-С. 165-170.
2. **Балабанова Л. М.** Психолого-педагогічні проблеми студентського віку// Психологія: Зб. наук. праць.-К.: НПУ, 1999.- Вип. 4(7).-С. 169-170.
3. **Герасімова Н. Є.** Внутрішньоособистісні конфлікти в процесі соціальної адаптації студентів до умов ВНЗ: Автореф. дис...канд. психол. наук: 19.00.07/ Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України.-К., 2004.- 21с.
4. **Жигайло Н.** Психологічні проблеми адаптації студентів-першокурсників і шляхи їх вирішення// Педагогіка і психологія професійної освіти.-2004.-№4.-С.107-112.
5. **Подоляк Л.Г., Юрченко В.І.** Психологія вищої школи: Підручник. 2-е вид. - К.: Каравела, 2008. - 352 с.

